

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Kytara

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ŽIVOT A DÍLO KASPARA JOSEPHA MERTZA

Timotej Zavacký

Vedoucí práce:

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul:

Praha, 2018

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of music

Guitar

BACHELOR THESIS

KASPAR JOSEPH MERTZ 'S LIFE AND LIFEWOR

Timotej Zavacký

Thesis supervisor:

Opponent of the thesis:

Date of defence:

Allocating academic title:

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Život a dílo Kaspara Josepha Mertza

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

ABSTRAKT

Táto práca sa zameriava na život a tvorbu jedného z najvýznamnejších skladateľov pre gitaru v ranoromantickom období a víťaza prvej medzinárodnej gitarovej súťaže. Práca sa sústreďuje na jednotlivé etapy Mertzovho života, charakter tvorby, koncertné vystúpenia, pohľady jeho súčasníkov, úspechy a prehľad tvorby. Cieľom práce je tiež poukázať na to, aký význam má Mertzova hudba a aký prínos to má pre gitaru dnes. V práci sa taktiež nachádzajú spomienky ruského šlachtica, gitaristu a organizátora prvej medzinárodnej gitarovej súťaže Nikolaja Petroviča Makarova, ktorý sa celý svoj život stretával s najlepšimi gitaristami a skladateľmi v 19. storočí. Práve Mertzovu považoval za najlepšieho skladateľa, ktorého stretol. V týchto spomienkach priblížil charakter Mertzovej tvorby, taktiež jeho osobnosť a význam. Posledná časť práce je zameraná na prehľad Mertzovho diela, charakter a interpretáciu jeho skladieb.

ABSTRACT

This work focuses on the life and creative work of one of the foremost guitar composers in the romantic period and the winner of the first international guitar competition. The work focuses on the individual stages of Mertz's life, the character of the work, the concert performances, views of its members, his achievements and an overview of the work. The aim of the work is also to show the importance of Mertz's music and the benefits it has for the guitar today. The work also includes memoirs of the Russian tuner, guitarist and organizer of the first international guitar contest of Nikolaj Petrović Makarov, who spent his whole life with the best guitarists and composers of the 19th century. Mertz was the best composer he had met. In these memoirs, we can learn about the character of Mertz's work, his personality and his significance. The last part of the work concentrates on an overview of Mertz's work, the character and the interpretation of his compositions.

Obsah

ÚVOD.....	8
1 Život Kaspara Josepha Mertza.....	10
1.1 Problematika ohľadom miesta narodenia.....	11
1.2 Problematika ohľadom skutočného mena.....	11
1.3 Hudobné vzdelanie.....	11
1.4 Mertzove gitary	12
1.5 Pôsobenie v Bratislave (1806-1840).....	13
1.6 Pôsobenie vo Viedni a obdobie koncertných ciest (1840-1856).....	14
1.7 Hudba pre gitaru, a gitaristi pôsobiaci v Európe v 19. storočí	16
2 Spomienky Nikolaja Petroviča Makarova	18
2.1 Stretnutie s Kasparom Josephom Mertzom.....	18
2.2 Spomienky na tvorbu Mertza.....	20
2.3 Spomienky na Mertza ako interpreta.....	21
2.4 Gitarová súťaž organizovaná Makarovom.....	22
3 Dielo Kaspara Josepha Mertza.....	26
3.1 Skladby pre šesťstrunovú gitaru.....	27
3.2 Skladby pre desaťstrunovú gitaru.....	31
3.3 Komorná hudba.....	34
3.4 Škola pre gitaru.....	36
3.5 Gitarový festival Kaspara Josepha Mertza v Bratislave	37
3.6 Interpretácia Mertzových skladieb.....	38
ZÁVER	39
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	40

ÚVOD

Bakalárska práca Život a dielo Kaspara Josepha Mertza sa zameriava predovšetkým na život a dielo rodáka z Bratislavy, jedného z najvýznamnejších skladateľov a gitaristov ranoromantického obdobia, ktorý počas života pôsobil najmä v Bratislave a vo Viedni. Túto tému som si vybral, pretože mi je Mertzova hudba veľmi blízka a je pre mňa veľmi zaujímavé zhrnúť všetky informácie o živote, tvorbe, diele a rôznych iných zaujímavostiach Mertzovho života. Pri spracovaní boli využité biografické materiály, notové zápisy, články a iné dostupné materiály doplnené o názory jeho blízkeho kamaráda a obdivovateľa Makarova. Všetky informácie sú usporiadané tak, aby chronologicky a prehľadne mapovali Mertzov život od mladosti až po koniec jeho života.

Text je rozvrhnutý do troch základných kapitol. V prvej kapitole som sa zameril predovšetkým na problematiku ohľadom Mertzovho miesta narodenia, hudobného vzdelania a jeho mena. Prvá kapitola taktiež opisuje akí výrobcovia gitár pôsobili vo Viedni počas Mertzovho života a na aké gitary hrával. Táto kapitola súčasne zoznamuje čitateľov s Mertzovým posobením v Bratislave, o ktorom nie je až toľko informácií, ale najmä opisuje jeho najúspešnejšie obdobie života počas pôsobenia vo Viedni. Počas tohto obdobia absolvoval aj koncertné cesty po Európe, na ktorých sa zozámil so svojou budúcou manželkou. V tejto kapitole som sa tiež zameril na to, akí gitaristi boli Mertzovými súčasníkmi, aké boli podmienky pre gitaru v Európe, ale najmä vo Viedni, kde Mertz predovšetkým pôsobil.

V druhej kapitole sa nachádzajú spomienky Mertzovho veľkého obdivovateľa a priateľa Nikolaja Petroviča Makarova. Tieto spomienky pochádzajú práve od tohoto známeho ruského gitarového nadšenca a nachádzajú sa v testamente, ktorý zanechal ako vojenský vyslúžilec. Tieto spomienky boli preložené do slovenčiny Eduardom Hudekom. V prvej časti tejto kapitoly je opísané prvé stretnutie Mertza a Makarova, to ako sa k nemu dostal, ako ho vnímal ako osobnosť. V druhej časti sa nachádzajú informácie o tom ako na neho zapôsobila Mertzova tvorba počas ich prvého stretnutia. V ďalšej časti je opísané akým bol Mertz interpretom z Makarovovho pohľadu, napríklad aj v porovnaní s inými gitaristami, ktorí pôsobili v tomto období, a ktorých počas svojho života počul hrať. V poslednej časti tejto kapitoly je opísané ako prebiehala prvá

medzinárodná gitarová súťaž, ktorú organizoval Makarov a v ktorej zvíťazil práve Mertz aj keď sa výhlásenia výsledkov súťaže nedožil.

V poslednej tretej kapitole sa nachádza prehľad jeho diela pre šesťstrunovú a desaťstrunovú gitaru, komornú hudbu a krátke informácie o jeho tvorbe. Nachádza sa v nej niekoľko informácií o jedinom Mertzovom teoretickom diele. V tomto diele je spomenutý aj Gitarový festival Kaspara Mertza a niekoľko informácií o tom kedy tento festival vznikol, odkedy nosí Mertove meno, kto je organizátorom festivalu, a tiež prehľad víťazov medzinárodnej súťaže na tomto festivale od jeho vzniku. V záverečnej časti sa nachádza niekoľko poznámok k interpretácií diel Kaspara Mertza. Táto práca má prispieť k prehľadu života a diela tohoto významného skladateľa.

1 Život Kaspara Josepha Mertza

Kaspar Joseph Mertz, nepochybne patrí medzi najvýznamnejších skladateľov a gitaristov rano-romantickej hudby pre gitaru a najznámejších osobností Bratislavy, v tej dobe Prešporoku. Narodil sa 17. augusta 1806 v Prešporoku a bol pokrstený v deň narodenia. Bol rímsko-katolíckeho vierovyznania. Jeho otec Josephus Mertz bol obuvníckym majstrom a matka sa volala Polixena, rodným menom Failmar. J.K.Mertz celý svoj umelecký život prežil v Prešporoku a vo Viedni.

Bol prvým víťazom medzinárodnej gitarovej súťaže na svete, ktorú v roku 1856 zorganizoval ruský gitarista Nikolaj Petrovič Makarov¹ v Bruseli. Taktiež náročné bolo to, že ako gitarista pôsobil v období, kedy vo veľkej miere klesol záujem publika o klasickú gitaru, ktorú v tom období označovali ako „tuctový a nevďačný nástroj.“ V rodnom meste bol považovaný za jedného z prvých významných hráčov na gitaru. Mal kontakty s množstvom hudobníkov, ktorí boli významní v tejto dobe, taktiež i u hudobníkov, ktorí nehrali na gitaru. Jeho tvorba pre gitaru je výnimočná, originálna a u skladateľov v tomto období nenájdeme podobný charakter a črty v hudobnej reči.

Význam jeho osobnosti a tvorby má celoeurópsky význam pre obdobie v ktorom žil. Mertz patril v ranoromantickom období medzi najrešpektovanejších skladateľov na svete. Napriek tomu nie je veľa podrobných informácií o jeho živote v Bratislave, tak aby sa to dalo presne zmapovať. Najúspešnejšie bolo jeho pôsobenie vo Viedni, keďže v tomto období podnikol európske koncertné turné, ktoré veľmi ovplyvnilo jeho hudobný ale taktiež súkromný život. Jeho rodné mesto malo taktiež pre neho obrovský význam najmä pre jeho budúci život. Najprv tým, že sa už v tomto období prejavil ako obrovský talent a počas pôsobenia v Bratislave mohol prostredníctvom koncertov rozvinúť a nabrať skúsenosti i sebavedomie. To či v rodnom meste získal aj hudobné vzdelanie alebo to bol zázračný samouk zatiaľ nie je známe.

¹ Gitarový nadšenec, ktorý sa počas celého života stretával s najlepšimi gitaristami tejto doby, organizátor prvej medzinárodnej gitarovej súťaže

1.1 Problematika ohľadom miesta narodenia

„Podľa knihy narodení farnosti Dómu sv. Martina ním bola Laurinská brána (Lorentzerthor), v dnešnej dobe Laurínska ulica.“² Bola jednou zo štyroch brán mestského opevnenia Bratislavy s vežou, ktorá bola postavená v 13.storočí. Avšak Mária Terézia dala mestské opevnenie zbúrať už v roku 1778, takže takmer 30 rokov pred narodením Kaspara Josepha Mertza a to spochybňuje presnosť údajov miesta narodenia.

1.2 Problematika ohľadom skutočného mena

Podľa už spomínanej knihy na matrike narodených farnosti sv. Martina mu jednoznačne patrí meno Kaspar Joseph Mertz – latinsky Casparus Josephus Mertz a nie chybné udávané meno Johann Kaspar Mertz.³ Fakty o tom že správne meno je Kaspar Joseph Mertz boli uvádzane v Stempnikovej⁴ štúdií a taktiež boli potvrdené ako pravdivé. Napriek tomu sa vo svete viac používa meno Johann, ktoré nie je správne a pravdepodobne potrvá nejaký čas kým sa začne v praxi používať meno Joseph. Aj v dobovej tlači bolo jeho meno uvádzane správne.⁵ Kde a prečo sa začalo používať meno Johann sa nevie.

1.3 Hudobné vzdelanie

O jeho hudobnom vzdelaní nie sú žiadne informácie. Nie je známe či navštevoval nejaké hodiny gitary, nejakú hudobnú školu alebo či bol zázračným autodidaktom. V časopise hudobný život uvádzajú, že jediným doterajším dôkazom, aspoň čiastočne objasňujúcim problém Mertzovho vzdelania, bol článok Georga Schariczera v časopise Allgemeine Wiener Musik-Zeitung, v ktorom rektifikoval informáciu o jeho viedenskom pôvode a explicitne uviedol, že sa

² „Joseph Kaspar Mertz (1806-1856), zabudnutý gitarový virtuóz z Prešporka“ bratislavskerozky.cz. 30.10.2016 dostupné z :<http://www.bratislavskerozky.sk/sk/Cerstve-rozky/Hudobna-Bratislava/joseph-kaspar-mertz-1806-1856-zabudnuty-gitarovy-virtuoz-z-presporka.html>

³ Podľa kópie a prekladu údajov v Matrike. Kópiu zhotovil slovenský historik Marián Urbík.

⁴ Astrid Stempnik je autorka rozsiahlej štúdie o Mertzovi

⁵ Historické písomné svedectvá poznajú iba meno Kaspar Joseph Mertz. Na listoch dobových vydaní sa podpisoval J.K. Mertz

narodil a hudobné vzdelanie získal v Bratislave: „Allgemeine Wiener Musikzeitung z 15. novembra t. r. č. 137 obsahuje nasledujúci článok: ‚Gitarista J. K. Mertz z Viedne usporiadal v Spolku obchodníkov v Drážďanoch hudobné soirée a preukázal sa, ako už predtým v Dvornom divadle, ako virtuóz na svojom nástroji.‘ Údaj, že je p. Mertz z Viedne, musím poprieť; pretože p. Mertz je rodom syn mesta Bratislavy, tu sa – popri hre na husliach a violončele – naučil hrať na gitare, v našom strede sa zdokonaľoval na tomto nástroji a potom, čo sa stal virtuózom, často hrával na mesačných akadémiách bratislavského Cirkevného hudobného spolku ako člen tohto spolku, vždy s jednomyselným uznaním publika, oceňujúcim jeho umelecké výkony; 27. septembra 1840 tu hral posledný raz a krátko nato vstúpil na svoju prvú umeleckú cestu – do rezidenčného mesta Viedeň, kde si predsavzal, posmelený pochvalnými novinovými recenziami jeho umeleckých výkonov, podniknúť aj cestu do zahraničia; a ako sa dozvedáme zo zahraničných novín, nachádza jeho hra všade zaslúžené uznanie. Pranie šťastnej cesty, zaslané mu z jeho rodiska, nech ho všade sprevádza až do radostného stretnutia!“⁶ V 1. polovici 19. storočia sa v Bratislave gitarová kultúra veľmi nepestovala. Zatiaľ sa neobjavili žiadne správy o gitarovej výučbe v nejakej inštitúcii v Bratislave. Jediným gitaristom, ktorý pôsobil v bratislavskom školstve, bol Franz Pfeifer. Bolo to práve v období Mertzovho dospievania. Táto informácia však nie je preukázaná. Taktiež sa objavujú informácie o tom že Mertz hral taktiež na klavíri a violončele. V Uhorsku bola v tomto období významná hudobná škola Musterschule. Je možné že Mertz získal hudobné vzdelanie práve na tejto škole. Táto informácia však nebola potvrdená a ani o tom neexistujú žiadne záznamy alebo svedectvá.

1.4 Mertzove gitary

O tom aké gitary používal v mladosti sa nevie. Prvé informácie o tom aké gitary používal máme z roku 1841, keď bolo uvedené v tlači ako na Brnenskom

⁶ „Joseph Kaspar Mertz (1806-1856), zabudnutý gitarový virtuóz z Prešporka“ bratislavskerozky.cz. 30.10.2016 dostupné z: <http://www.bratislavskerozky.sk/sk/Cerstve-rozky/Hudobna-Bratislava/joseph-kaspar-mertz-1806-1856-zabudnuty-gitarovy-virtuoz-z-presporka.html>

koncerte hral na gitare, ktorá mala osem strún a bola „vyrobená viedenským výrobcom Stauferom.“⁷

Počas života boli jeho diela publikované aj pre šesťstrunovú gitaru ale pravdepodobne to bolo z toho dôvodu že si to žiadala vtedajšia verejnosť. Mertz určite hrával aj na tradičnú šesťstrunovú gitaru, avšak najviac hrával na desaťstrunovú gitaru, ktorá mala pridané 4 struny A, H, C, D a na tejto gitare hrával približne od roku 1841 až do svojej smrti. Práve pre desaťstrunovú a šesťstrunovú gitaru napísal Mertz najviac skladieb. V tejto dobe bolo bežné že gitaristi používali práve takéto gitary s pridanými strunami. V súvislosti s gitarami ktoré používal sa spomína hlavne Staufer a Scherzer.

V 20. storočí sa už začali používať hlavne šesťstrunové gitary, no v dnešnej dobe nájdeme množstvo gitaristov, ktorí používajú gitary s pridanými basovými strunami. V 19. storočí sa používala veľmi často, najmä v komorných obsadeniach tercgitara. Mertz na gitaru tohto typu hrával najmä počas spoločných koncertov so svojou manželkou, ktorá bola koncertnou klaviristkou.

1.5 Pôsobenie v Bratislave (1806-1840)

Aj napriek tomu že väčšiu časť svojho života – 34 rokov prežil v Bratislave, tak o tomto období vieme len veľmi málo. V Bratislave študoval na Vyššom kráľovskom benediktínskom gymnáziu.

Prvé detailne údaje o Mertzovom živote a pôsobení v Bratislave máme až v roku 1934. Počas pôsobenia v Bratislave získaval koncertnú prax hlavne na koncertoch Cirkevného hudobného spolku⁸, v ktorom bol od roku 1833 členom. Prostredníctvom toho mal dostatok príležitosti vystupovať na koncertoch, ktoré sa konali každý mesiac a taktiež sa podieľal na organizácii umeleckého života v Bratislave.

⁷ STEMPNIK, Astrid: *Caspar Joseph Mertz: Leben und Werk*

⁸ STEMPNIK, Astrid: *Caspar Joseph Mertz: Leben und Werk des letzten Gitarristen im österreichischen Biedermeier: Eine Studie über den Niedergang der Gitarre in Wien um 1850*. Frankfurt am Main; New York ; Paris 1990. s. 60

Významným momentom bolo v roku 1834 spoluúčinkovanie na „mimoriadnom koncerte v Pálffyho paláci.“⁹ Mertz sa vypracoval na takú úroveň, že na tomto koncerte účinkoval spoločne so slávnym krajanom, klaviristom Johannom Nepomukom Hummelom¹⁰ a koncert mal skvelé ohlasy. Mertz na koncertoch Cirkevného hudobného spolku vystupoval pravidelne až do roku 1841 a taktiež tam pôsobil v roku 1840 ako hudobný archivár. Mertza si v Bratislave nesmierne vážili a ľudia sa tešili na jeho brilantné vystúpenia.

1.6 Pôsobenie vo Viedni a obdobie koncertných ciest (1840-1856)

Rok 1840 bol pre Mertzov umelecký život prelomový a postupne odišiel z rodného mesta. V roku 1840 predviedol pred Viedenským publikom v Dvornom divadle skladby Adagio a Benátsky karneval op.6. Koncert mal veľký úspech a Mertzovo interpretačné majstrovstvo bolo pozitívne hodnotené aj v vo viedenskej tlači. Mertz sa na jeseň 1840 presťahoval do Viedne, kde bol v roku 1841 vymenovaný za dvorného gitaristu cisárovnej Karolíny Augusty. Vo februári odohral ďalší z koncertov vo Viedni a bolo to v Musikvereine, ktorý bol taktiež veľmi úspešný. Vyzeralo to tak, že Mertz sa vďaka týmto úspechom dokáže presadiť aj napriek veľmi veľkej konkurencii vo Viedni. Viedeň bola centrom, kde v 19. storočí pôsobilo množstvo skladateľov a skvelých gitaristov ako napríklad Mauro Giuliani, Václav Matějka, Anton Diabelli, Simon Molitor, Vincenz Schuster a ďalší. Neskôr však jeho úspešne vystúpenia zatienili koncerty hudobníkov z Londýna. Koncerty talianskeho gitaristu Gulia Regondiho a violončelistu Josepha Lidela mali vo Viedni mimoriadny úspech. Regondi bol v tejto dobe ešte veľmi mladý, ale aj tak už mal za sebou množstvo koncertných skúseností po celej Európe, a podobne ako aj iní mladí virtuózi, tak aj Regondi sa stal obľúbencom Viedenského publika.

Počas pôsobenia vo Viedni absolvoval Mertz európske turné, ktoré ovplyvnilo nielen jeho umelecký, ale taktiež osobný život. V rokoch 1841-1842 koncertoval Mertz v mnohých krajinách. Počas tohto obdobia sa zachovalo asi 21

⁹ „Joseph Kaspar Mertz (1806-1856), zabudnutý gitarový virtuóz z Prešporka“ bratislavskerozky.cz. 30.10.2016 dostupné z: <http://www.bratislavskerozky.sk/sk/Cerstve-rozky/Hudobna-Bratislava/joseph-kaspar-mertz-1806-1856-zabudnuty-gitarovy-virtuoz-z-presporka.html>

¹⁰ Johan Nepomuk Hummel bol rakúsky hudobný skladateľ a klavírny virtuóz

zmienok o koncertoch ktoré absolvoval. Svoje koncerty odohral v mestách: „Brno, Olomouc, Fryvaldov, Opavu, Pešť, Krakov, Varšavu, Modlin, Štětín, Wroclaw, Berlín, Drážďany, Chemnitz, Altenburg, Battenberg, Lipsko a Prahu.“¹¹ So svojou budúcou manželkou, klaviristkou Josephine Plantin sa spoznal v Drážďanoch a neskôr v roku 1842 sa vzali v Prahe. Vďaka nej je známa Mertzova biografická a taktiež zachovanie väčšiny manželových rukopisov a tlačí.¹² Manželia sa natrvalo usadili vo Viedni, kde žili až do Mertzovej smrti. Mertz sa venoval koncertnej činnosti, vyučovaniu a hlavne komponovaniu skladieb. Podľa informácií z tlače je zjavné, že Mertz pravidelne vystupoval na súkromných večierkoch viedenského vydavateľa Haslingera, a tiež sa zachovali informácie o jeho koncertných vystúpeniach v Redoutensaal a Musikvereine.

V období rokov 1846-1848 bola Mertzova koncertná činnosť pozastavená, pretože bol vážne chorý z predávkovania strychnínom, ktorý mu omylom podala vo väčšom množstve jeho manželka. Užíval ho na zmiernenie príznakov neuralgie. Predávkovanie mohlo mať smrteľné následky a jeho liečenie trvalo viac ako rok. Počas svojej rekonvalescencie napísal Mertz svoje slávne *Bardenklänge*, dielo inšpirované Ossianovou poéziou. Po vyliečení v roku 1848 začal opäť aktívne koncertovať a vyučovať.

Jeho prvý koncert po vyliečení z ťažkej choroby je zaznamenaný vo februári 1848, bolo to na hudobnom večierku v Salone Schweigofer. O nasledujúcom období sa zachovalo mnoho zmienok. Medzi úspešne vystúpenia v tomto období patrí napríklad spoločný koncert Mertza a jeho manželky na večierku v Salóne Schweighofer v roku 1850. Ďalšie spoločné vystúpenia mali vo Viedni v Esterházyho paláci, trikrát v Musikvereine, a taktiež sa Mertz ukázal v rodnom meste na Akadémií cirkevného spolku.

Významným momentom v jeho živote bola návšteva Nikolaja Petroviča Makarova, ruského gitaristu a organizátora prvej medzinárodnej gitarovej súťaže na svete. S Makarovom bol v pravidelnom kontakte a ich priateľstvo trvalo až do Mertzovej smrti.

¹¹ OSOBNOSŤ J. K. MERTZA. Dizertačná práca. Bratislava: Vysoká škola muzických umení v Bratislave, Hudobná a tanečná fakulta, Katedra strunových a dychových nástrojov, 2007.

¹² Martin Krajčo. HUDBA PRE GITARU V BRATISLAVE V PRVEJ POLOVICI 19. STOROČIA, S DÔRAZOM NA OSOBNOSŤ J. K. MERTZA. Dizertačná práca. Bratislava: Vysoká škola muzických umení v Bratislave, Hudobná a tanečná fakulta, Katedra strunových a dychových nástrojov, 2007.

Vážna choroba sužovala aj ďalšiu časť Mertzovho života a posledná zmienka o jeho koncertoch je z roku 1855 v Salzburgu a v Gmundene, kde vystupoval spoločne so svojou manželkou. „Mertz trpel viacerými zdravotnými ťažkosťami ako je neuralgia, pokročilé štádium tuberkulózy, ochorenie pečene a vrodená srdečná vada." Na sklonku svojho života napísal ešte niekoľko skladieb napríklad Morecaux op.65 alebo Concertino, ktoré poslal Makarovovi do súťaže o najlepšiu skladbu pre gitaru.

Následkom dlhotrvajúcej choroby a silného krvácania Mertz zomrel 14. októbra 1856 vo Viedni. Príčinou smrti bola tuberkulóza a 16. októbra Mertza pochovali na St. Marxer Froedhof vo Viedni. Tesne po jeho smrti bola vyhlásená prvá cena v skladateľskej súťaži, ktorú Mertz získal za skladbu Concertino.

1.7 Hudba pre gitaru, a gitaristi pôsobiaci v Európe v 19. storočí

Začiatok 19. storočia, rano-romantické obdobie bolo veľmi významné pre rozvoj gitary, ako sólo nástroj pre koncertnú činnosť. V tomto období pôsobilo po celej Európe, množstvo výrazných gitarových virtuózov a skladateľov pre gitaru. Gitara bola veľmi populárna medzi širšou verejnosťou, to malo veľký vplyv na to, že bol veľký nárast v tvorbe tohto nástroja. Hudobnými centrami boli v tomto období mestá ako Paríž, Viedeň alebo Londýn.

„Gitarová hudba bola veľmi rozvinutá v Paríži,"¹³ kde pôsobili významní gitaristi a skladatelia ako napríklad: Ferdinand Carulli, Francesco Molino, Matteo Carcassi, Dionysio Aguado, Fernando Sor. Popri koncertnej činnosti súčasne vyučovali gitaru, a vydali niekoľko teoretických diel, napríklad školy pre gitaru.

V Londýne tiež pôsobilo niekoľko významných gitaristov a autorov. Často tam koncertoval a pôsobil Fernando Sor alebo známy skladateľ Gulio Regondi, ktorý vytvoril množstvo skladieb, ktoré sú aj v dnešnej dobe veľmi populárne u koncertných gitaristov. V 19. storočí bolo pre gitaru významné meno Niccolo Paganini. Okrem toho, že bol vynikajúcim huslistom, jedným z najväčších virtuózov, tak podľa informácií bol aj veľmi dobrým hráčom na gitaru. Vytvoril

¹³ APPLEBY, Wilfrid M.: Vývoj klasické kytary. (prekl. KOSTELECKÝ, Jiří.) 1971

niekoľko skladieb aj pre gitaru, či už sólo alebo v komornom obsadení, najčastejšie pre husle a gitaru.

Vo Viedni si gitara získala veľkú popularitu. Pôsobilo tu množstvo gitarových osobností ako napríklad veľmi známy taliansky skladateľ Mauro Giuliani. „Častým návštevníkom Viedne bol i Luigi Legnani (1790-1877),“¹⁴, ktorý bol veľmi dobrým kamarátom s Paganinim a z jeho tvorby majú veľkú obľúbenosť 36 capricii. Vo Viedni často koncertoval aj Gulio Regondi, ktorého vystúpenia vo Viedni mali veľký úspech. V roku 1842 začal pôsobiť vo Viedni práve aj Kaspar Joseph Mertz, ktorý patril medzi najlepších gitaristov a skladateľov vo Viedni.

¹⁴ Martin Krajčo. HUDBA PRE GITARU V BRATISLAVE V PRVEJ POLOVICI 19. STOROČIA, S DÔRAZOM NA OSOBNOSŤ J. K. MERTZA. Dizertačná práca. Bratislava: Vysoká škola múzických umení v Bratislave, Hudobná a tanečná fakulta, Katedra strunových a dychových nástrojov, 2007

2 Spomienky Nikolaja Petroviča Makarova

„Nikolaj Petrovič Makarov bol ruský šľachtic a gitarový nadšenec, ktorý žil v rokoch 1810-1890.“¹⁵ Usporiadal prvú gitarovú súťaž na svete, ktorá sa konala v Bruseli. Počas svojho života cestoval po celej Európe a stretával sa s najlepšimi gitaristami, skladateľmi a výrobcami gitár tej doby. Počas celého života sa zaujímal o gitaru a snažil sa o popularizáciu gitary vo vtedajšej spoločnosti. Stretol sa s najväčšími virtuózmi a skladateľmi tej doby ale najviac na neho zapôsobila tvorba práve Kaspara Josepha Mertza. Makarov napísal niekoľko kníh a jednou z nich sú Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova, kde opisuje stretnutia s osobnosťami, ktoré boli významné pre gitaru, a v tejto knihe sa zameriava hlavne na osobnosť a genialitu Mertza.

Počas cestovania po Európe, navštívil Makarov aj Viedeň, kde hľadal výrobcu jeho skvelých gitár a jedného z najznámejších výrobcov gitár tej doby Georga Stauffera. Na Staufferove gitary hrával taktiež aj Mertz. Stretnutie so Staufferom sa ale neuskutočnilo, keďže už nejakú dobu vo Viedni nebýval. Jeho sprievodca, pán Kovatzik¹⁶ mu povedal o Mertzovi, ktorého považoval za „najlepšieho gitaristu vo Viedni.“¹⁷ Makarov neváhal a navštívil ho. Makarov opisuje vo svojej knihe, že „keď sa Mertz dozvedel od Fischera, že je vo Viedni a prejavuje veľkú túžbu stretnúť sa s ním, pozval ho na návštevu.“¹⁸ Makarov poznal Mertza pomocou už jeho publikovaných skladieb a cez transkripcie opernej hudby, ktoré Mertz komponoval.

2.1 Stretnutie s Kasparom Josephom Mertzom

Makarov opísal Mertza ako „vysokého muža okolo päťdesiatky ani tučného, ani chudého“.¹⁹ Taktiež opisuje, že bol „veľmi skromný bez náznakov

¹⁵ lute.ru dostupné z: http://www.lute.ru/guitar/Makarov_eng.htm

¹⁶ Kovatzik je rodený slovan, milovník ruštiny a pracoval v kancelárii rakúskeho cisára

¹⁷ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.11

¹⁸ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.13

¹⁹ tamtiež s.13

domýšľavosti o svojej veľkosti.“ Makarov poznal niektoré Mertzove diela a uvádza, že jeho hudbu a transkripcie označoval „až na malé výnimky za nezaujímavé.“²⁰ Keďže Makarov označoval Mertzove skladby ako „nudné, jednoducho uspokojujúce iba pre amatérskych gitaristov tej doby“,²¹ neočakával od Mertza niečo výnimočné, čo sa týkalo jeho hry a skladieb.

Počas stretnutia ako uvádza Makarov, Mertz hovoril trochu francúzsky a úlohu tlmočníka prevzala Makarovova manželka. Hneď ako sa stretli, Makarov ponúkol Mertzovi, aby si vyskúšal jeho gitaru a niečo mu zahral. Mertz to rád prijal a okamžite začal hrať. Makarov opisuje skladbu, ktorú Mertz zahral ako „fascinujúcu rozsiahlu prácu“²² a hneď zistil, že to bola práve Mertzova skladba. Ako Makarov opisuje, Mertz mu hral jednu skladbu za druhou a „všetky skladby boli nádherne.“²³ Po tom čo si vypočul Mertzovu tvorbu, opisuje svoje pocity z Mertzovej hudby: „Cítil som sa ako Kolumbus, ktorý objavil novú Ameriku, bol to veľký gitarový skladateľ, taký, že som už takmer vzdal nádeje, že ho niekedy nájdem. Hľadal som ho medzi nespočítateľným množstvom hudobných skladieb, ktoré som kúpil v Rusku a Európe.“²⁴ Práve skladby, ktoré mal od iných skladateľov opisuje, že ich „v beznádeji takmer odhodil preč, považujúc ich za zbytočný odpad.“²⁵ Pritom Makarov vlastnil skladby publikované od skladateľov ako Padovetz, Carcassi, Bobrovič, Bayer, Suossman, Kuffner a iní. Hudba Kaspara Josepha Mertza ho pravdepodobne tak nadchla, že ho v tom momente nezaujímala žiadna iná tvorba.

S Mertzom sa stretli niekoľko krát a vzniklo medzi nimi silné priateľstvo, ktoré trvalo až do Mertzovej smrti. O niekoľko dní sa stretli znovu a tentokrát mu Mertz zahral spoločne s jeho manželkou „dobrou klaviristkou“,²⁶ skladby písané pre gitaru v sprievode klavíra. Mertz hral na desaťstrunovú gitaru. Po návrate domov do Ruska sa Makarov začal venovať štúdiu nových skladieb, ktoré dostal od Mertza. Mertz a Makarov sa prvýkrát stretli v roku 1851 a v priebehu rokov mu poslal minimálne 22 rukopisov svojich skladieb. Medzi tieto skladby patria

²⁰ tamtiež s.13

²¹ tamtiež s.13

²² tamtiež s.13

²³ tamtiež s.13

²⁴ tamtiež s.13

²⁵ tamtiež s.13

²⁶ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.14

určite „Trois Morceaux, op. 65 a Concertino,“²⁷ ktoré Mertz poslal na gitarovú súťaž, organizovanú Makarovom.

Je pravdepodobné že Mertzove skladby, ktoré vyšli v Rusku pochádzajú práve zo zbierky Makarova. Množstvo rukopisov, ktoré Makarov mal vo svojej zbierke sa však pravdepodobne stratili. Makarov s Mertzom si často písali, a tak od Mertza získal rukopisy, ktoré nechcel publikovať. Ako uvádza takýmto spôsobom získal od Mertza, „každý rok tri až štyri rukopisy“,²⁸ ktoré boli vzácnym doplnkom jeho zbierky. Ako Makarov uvádza bol s ním „v neustálom písomnom styku“ odo dňa kedy sa prvýkrát stretli. Vytvorilo sa medzi nimi veľké priateľstvo a v každom liste Mertz preukazoval „veľa úprimného a hlbokého citu“ k Makarovi.²⁹

Medzi tým zaslal aj 4 svoje skladby do skladateľskej súťaže. Makarov Mertza veľmi uznával aj pre jeho skromnosť napriek tomu, aká zázračná a nádherná bola jeho hudba. V poslednom liste, ktorý mu Mertz napísal hovoril o svojej dlhej chorobe. V neskoršej dobe písala listy Josephine Mertz, pretože ako uviedla, „manžel nie je schopný sám písať a cíti sa každým dňom horšie.“ Bol to veľmi tvrdý úder pre Makarova, pretože Mertza si veľmi vážil a boli blízkymi priateľmi. Makarov ho označoval ako nadaného, skromného skladateľa a veľkého gitaristu. V októbri 1856, prišiel list od Mertzovej manželky so smutnými správami. Mertz po dlhej chorobe zomrel a Makarov cítil „hlboký bolestný smútok v srdci.“³⁰ Ako o tom píše Makarov: „Nie iba ja, ale všetci gitaristi na svete by mali oplakávať smrť Mertza. Jeho strata je nenahraditeľná.“³¹ Z tohto môžeme vidieť, akou bol a je Mertz osobnosťou tohto nástroja.

2.2 Spomienky na tvorbu Mertza

Tvorbu Mertza, ktorú počúval s obrovským nadšením komentuje ako hudbu, ktorá obsahuje všetko „bohatú skladbu, veľké hudobné znalosti,

²⁷ Martin Krajčo. HUDBA PRE GITARU V BRATISLAVE V PRVEJ POLOVICI 19. STOROČIA, S DÔRAZOM NA OSOBNOSŤ J. K. MERTZA. Dizertačná práca. Bratislava: Vysoká škola múzických umení v Bratislave, Hudobná a tanečná fakulta, Katedra strunových a dychových nástrojov, 2007

²⁸ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. S.20

²⁹ tamtiež s.20

³⁰ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.20

³¹ tamtiež.s.20

excelentný rozvoj myšlienky, celistvosť, novosť, grandiózny štýl, absenciu triviálneho vyjadrenia a mnoho početnosť harmonických efektov.“³² Súčasne opisuje že v Mertzovej hudbe je „čistá základná melódia vznášajúca sa na povrchu arpeggia a akordov.“³³ Úvody a zakončenia skladieb v Mertzových skladbách opisuje ako „neobyčajné a nádherne vyvinuté.“

Ako vidíme, Makarov bol z Mertzovej hudby unesený. Človek, ktorý poznávaním gitary a hudby pre gitaru cestoval po celej Európe a stretával najväčších virtuózov a skladateľov tej doby, cítil najväčšie nadšenie práve z tvorby Kaspara Josepha Mertza. Makarov Mertzovi kládol množstvo otázok, napríklad či sú tieto skladby publikované pre verejnosť. Mertz podľa opisu po každej skladbe dal odpoveď „nepublikované.“³⁴ Mertz uviedol ako dôvod nepublikovania týchto skladieb: „Za prvé, vidiac tieto skladby, by vydavatelia povedali, že sú príliš ťažké, a že ich musím prerobiť. To by pokazilo skladby. Za druhé, tak dlho ako zostanú tieto skladby v mojej zásuvke, zostávajú novými a sú ťažiskom pre moje vlastné koncerty. V priebehu šiestich mesiacov po uverejnení sa stávajú starými. A okrem toho budú komolené a mrzačené mizernými gitaristami, ktorí vedú iba brnkať na gitarové struny.“³⁵

Makarov mal veľký záujem o zakúpenie rukopisov jeho skladieb a Mertz mu s radosťou vyhovel za veľmi skromnú cenu. Taktiež mu povedal o rukopisoch, ktoré kúpil od Schultza, ktoré boli po úprave veľmi jednoduché a nezaujímavé. Mertzovi povedal, ako veľmi ho uznáva a noty bude „prepisovať notu po note presne tak, ako sú“ a nebude tak zbytočne kaziť hudbu s cieľom prepisovať skladby, aby boli menej náročné a hrateľné pre bežných gitaristov. Mertz dodržal svoje slovo a Makarovovi v priebehu týždňa priniesol päť skladieb, ktoré opisuje že boli napísané „s veľkou starostlivosťou a zmyslom pre detail.“

2.3 Spomienky na Mertza ako interpreta

Makarov opisoval Mertza ako interpreta, ktorý bol „bezpochyby najlepší z nemeckých gitaristov“,³⁶ ktorých počul. Jeho interpretačné majstrovstvo

³² tamtiež s.13

³³ tamtiež s.13

³⁴ tamtiež s.13

³⁵ tamtiež s.13

³⁶ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového*

opisuje že sa vyznačuje „silou, energiou, citom, čistotou a výrazom.“³⁷ Kritizuje však chyby v hraní, ktoré boli typické pre nemeckú gitarovú školu a to sú „drnčiace basy, niekedy tlmiace rýchle pasáže. S ohľadom na ozdobnosť a lesk hudobných fráz.“³⁸ Mertz nepovažoval za najlepšieho gitaristu, ktorého kedy počul a uvádza že Mertz nebol „na jednej úrovni“³⁹ so Zanim de Ferrantim alebo Schultzom, u ktorých bola „obdivuhodná predovšetkým jemnosť a mäkkosť tónu.“⁴⁰ Ako gitaristu považoval Schultz za lepšieho ako bol Mertz, ale ako skladateľ bol podľa Makarova Mertz „nemerateľne vyššie než Schultz“⁴¹ a prevyšoval ho svojou „originalitou, úsilím a zvlášť porozumením gitary ako nástroja so všetkými jej možnosťami a kvalitami.“⁴²

2.4 Gitarová súťaž organizovaná Makarovom

Napriek tomu čo všetko Makarov robil pre gitaru, aký mal o ňu záujem, tak sa nedokázal ubrániť pocitu, „že gitara ako nástroj dochádza na koniec svojho životného cyklu.“ V tej dobe boli mnohé hudobné nástroje, ako napríklad klavír vylepšované, a tak to bolo aj s nástrojmi „menšej dôležitosti.“⁴³ Podľa slov Makarova, však v tejto dobe „nikto neprejavil dostatok záujmu, aby zlepšil gitaru.“ Opisuje, že „možno tento nedostatok technického vývoja,“⁴⁴ bol jedným z dôvodov, prečo gitara padla tak nízko a nebol o ňu tak veľký záujem. Navyše v tomto období zomrel talentovaný skladateľ a gitarista Mauro Giuliani. Makarov si zjavne dával množstvo otázok ako zastaviť tento úpadok gitary, a čo by mohlo podnietiť a obnoviť jej význam.

Makarov sa preto rozhodol, že usporiada gitarovú súťaž. Súťaž podľa jeho slov „prináša okamžitý pokrok na všetkých poliach ľudského snaženia.“⁴⁵ Touto

virtuóza a nadšenca (1810 – 1890). prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.14

³⁷ tamtiež s.14

³⁸ tamtiež s.14

³⁹ tamtiež s.14

⁴⁰ tamtiež s.14

⁴¹ tamtiež s.14

⁴² tamtiež s.14

⁴³ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.16

⁴⁴ tamtiež s.16

⁴⁵ tamtiež s.16

súťažou chcel pravdepodobne zviditeľniť tento nástroj a taktiež „zjednotiť gitarových výrobcov, skladateľov a hráčov pre rovnako nasmerované úsilie.“ Ako uvádza Makarov, „najnepríjemnejšia a najťažšia úloha bola rozlúštiť skladby, z ktorých väčšina prezrádzala nevzdelanosť a nedostatok talentu,“⁴⁶ u množstva skladateľov, ktorí svoje skladby prihlásili do tejto súťaže. Ako píše, tak okrem skladieb Costeho a Mertza, sa našli „dve alebo tri výnimky,“⁴⁷ ktoré spĺňali požadovanú úroveň tejto súťaže.

V deň udeľovania cien súťaže sa stretla celá porota, ktorú tvorili predovšetkým hudobníci a profesori konzervatória v Bruseli. Do súťaže bolo zapojených šesťdesiatštyri skladieb, z toho iba štyridsať uznali ako také, ktoré sú schopné zúčastniť sa tejto súťaže. Z týchto 40 skladieb boli uznané za hodné ceny štyri skladby od Mertza, štyri skladby od Costeho, dve skladby od Komamyho a jedna od Kuhnela. To bolo celkovo jedenásť skladieb. Ako píše Makarov pred súťažou „predložil návrh, aby sa nepovažovala Mertzova smrť za prekážku v zaradení jeho skladieb do súťaže a v prípade, že by vyhral,“⁴⁸ aby bola cena odovzdaná jeho manželke. Tento návrh odsúhlasila celá porota, avšak ako uvádza, „v posledný deň súťaže zistil, že boli vytvárané prekážky prijatému rozhodnutiu.“⁴⁹ Ako uvádza, tieto prekážky boli namierené proti skutočne zaslúženému oceneniu Mertzovi. Napriek týmto námietkam, boli Mertzove skladby zaradené do súťaže, keďže zvyšok poroty neprotestoval. Súťažilo sa o tieto ceny:

1. cena pre najlepšiu gitarovú skladbu 800 frankov,
2. cena za druhú najlepšiu gitarovú skladbu 500 frankov,
3. cena za najlepšiu gitaru 800 frankov,
4. cena za druhú najlepšiu gitaru 500 frankov.

Porota sa prvýkrát stretla v októbri 1856. V porote boli významní umelci tejto doby, ktorí pôsobili na Konzervatóriu v Bruseli, a boli to:

- Adrien Francois Servais 1807-1866 – patril k najlepším violončelistom v tomto období, taktiež pôsobil ako profesor na konzervatóriu a taktiež bol skladateľom,

⁴⁶ tamtiež s.23

⁴⁷ tamtiež s.23

⁴⁸ tamtiež s.23

⁴⁹ takmiež s.23

- Arnold Joseph Blaes 1814-1892 – vynikajúci klarinetista a profesor na konzervatóriu v Bruseli,
- Berthold Damcke 1812-1875 – bol to nemecký skladateľ, dirigent a klavirista, na konzervatóriu vyučoval dejiny hudby,
- Léonard Hubert 1819-1890 – slávny huslista narodený v Belgicku, ktorý študoval na parížskom konzervatóriu,
- Hubert-Ferdinand Kufferath 1818-1896 – nemecký skladateľ, dirigent, huslista a taktiež profesor na konzervatóriu v Bruseli, kde vyučoval kontrapunkt,
- Valentin Bender 1801-1873 – bol skladateľ, dirigent a klarinetista s nemecko-belgickým pôvodom,
- Nikolaj Petrovič Makarov 1810-1890 – jediný člen poroty, ktorý bol gitaristom a taktiež organizátor súťaže.

Stretnutie poroty bolo zorganizované 1. decembra, ale neskôr to odložili na 10. december. O súťaži sa písalo v bruselských, francúzskych a nemeckých novinách. V deň udeľovania cien sa stretla celá porota. Ako Makarov uvádza „veľké bremeno spadlo z jeho pliec,“⁵⁰ keď po sčítaní hlasov sa zistilo, že ocenenie získal práve Kaspar Joseph Mertz, ktorý získal prvú cenu za kompozíciu. Prvú cenu získala Mertzova skladba „Concertino.“ Na druhom mieste sa umiestnila skladba významného skladateľa Napoléona Costeho. Ako píše Makarov, ihneď poslali kuriéra, aby Coste prišiel s gitarou zahrať obe jeho skladby, „za účelom rozhodnutia, ktorá z nich je najvhodnejšia pre udelenie ceny.“⁵¹ Jeho skladba „Serenáda,“ bola uznaná ako najvhodnejšia pre udelenie ceny. Ako uvádza, „Coste prišiel hneď a jeho tvár žiarila radosťou,“⁵² mal obrovskú radosť, začal Makarova „objímať a bozkávať tvrdiac, že to považuje za najväčšiu česť dostať druhú cenu po Mertzovi, najväčšom skladateľovi tých čias.“⁵³ Z toho vidíme za akého veľkého gitaristu a skladateľa považovali Mertza najväčšie skladateľské osobnosti tej doby. Na druhý deň poslal Makarov peniaze a dve dopisy s blahoželaním Mertzovej manželke, na ktoré čoskoro dostal odpovede plné vďačnosti a potešenia. Napriek tomu súťaž nedokázala to, čo bolo

⁵⁰ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.23

⁵¹ MAKAROV, Nikolaj Petrovič.: *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890)*. prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.

⁵² tamtiež s.23

⁵³ tamtiež s.23

cieľom Makarova. „Neodkryla nejakého nového alebo skvelého skladateľa pre gitaru, ktorý by mohol zobrať voľné miesto, ktoré zostalo po Mertzovi.“⁵⁴

⁵⁴ tamtiež s.24

3 Dielo Kaspara Josepha Mertza

Kaspar Joseph Mertz tvoril skladby rozličných foriem a žánrov. Z charakteru a celkovo z jeho tvorby môžeme vyvodiť, že viac mal bližšie k hudbe romantizmu. V 19. storočí ešte mnoho skladateľov tvorilo typ hudby, ktorá so sebou niesla ešte niektoré znaky doznievajúceho romantizmu. U Mertza však nie sú známe skladby, ktoré by mali tento charakter. Nevyužíval formy z doznievajúceho klasicizmu ako napríklad sonátová forma alebo rondo, ale tvoril predovšetkým fantázie, variácie, nokturna, divertimenta, tance alebo menšie gitarové skladby, ktoré vznikli pod inšpiráciou klavírných autorov.

Z Mertzovej tvorby sa zachovalo množstvo skladieb. Hlavne ako rukopisy alebo odpisy originálov. Množstvo jeho skladieb je dostupných v internetovej knižnici Boije. Mertz najviac tvoril pre desaťstrunovú a šesťstrunovú gitaru. Keďže často koncertoval spoločne so svojou manželkou, tak jeho tvorba je bohatá aj pre komornú hudbu. Pretože jeho manželka bola klaviristka, prevažujú hlavne diela pre gitaru a klavír. Dnes medzi najobľúbenejšie patria napríklad aj jeho skladby pre dve gitary.

Skladby Mertza majú vo svete veľkú popularitu. Jeho diela hrávajú gitaristi na celom svete. Jeden z najvýznamnejších klasických gitaristov, španielsky gitarista David Russell taktiež nahral niektoré Mertzove skladby, a tým významne spopularizoval niektoré Mertzove diela. Sú to nahrávky skladieb Elegie a Fantasie Hongroise, ktoré spolu so skladbami z cyklu Bardenklange, patria medzi najznámejšie a najhrávanejšie Mertzove skladby pre sólo gitaru. Skladby Mertza spopularizovali aj ďalší významní interpreti ako napríklad belgická gitaristka Raphaella Smits, ktorá nahrala niekoľko Mertzových skladieb na desaťstrunovej gitare. Veľmi známe je CD jedného z najvýznamnejších gitaristov na svete a v súčasnosti považovaného za najlepšieho interpreta rano-romantickej hudby pre gitaru, českého gitaristu Pavla Steidla. Nahral niekoľko skladieb práve z populárneho cyklu Bardenklange. Z ďalších gitaristov, ktorý zviditeľnil Mertzovu hudbu to je napríklad maďarský gitarista Lászlo Szendery Karper, ktorý nahral CD s niektorými Mertzovými skladbami.

Mertz skladal efektné variácie a populárne boli jeho fantázie na témy z opier. Z ďalšej tvorby sú to úpravy piesní pre hlas so sprievodom gitary alebo napríklad trio pre husle a flautu. Vo svojej tvorbe často používal témy napríklad

z ľudovej alebo opernej hudby. Počas jeho života jeho tvorbu vydávali najmä vydavatelia ako napríklad Tobias a Carl Haslinger z Viedne a v neskoršom období to bolo vydavateľstvo Jos. Aibl v Mníchove.

3.1 Skladby pre šesťstrunovú gitaru

Medzi prvé Mertzove skladby môžeme označiť prvé opusy a niektoré ďalšie menšie skladby. Z niektorých týchto skladieb existujú zachované rukopisy, ale niektoré sa žiaľ nezachovali. Prvé skladby vznikali práve počas jeho pôsobenia v Bratislave. O Mertzovom období tvorby počas pôsobenia v Bratislave nie je veľa informácií a množstvo skladieb sa nezachovalo. Z tohto obdobia sú známe skladby ako napríklad Vaterlands Bluthen op.1, Nachtviolen op.2, Zwey Polonaisen und Mazurka op.3, Trois Nocturnes op.4, Cyanen op.5, La Carnaval de Venise op.6, skladba ktorú odohral premiérovu 27.septembra 1840 na Akademií v Cirkevno-hudobného a taktiež na svojom prvom koncertnom vystúpení vo Viedni.

Bardenklange , op 13

Je to cyklus 15 zošitov skladieb, ktoré boli inšpirované Ossianskou tradíciou hrdinských príbehov. Ossian je rozprávač a údajný autor cyklu epických básní uverejneného škótskym básnikom Jamesom Macphersonom z roku 1760. Macpherson tvrdil, že tieto básne boli preložené zo starodávnych galských originálov, že je z prastarých zdrojov, a že práca bola jeho prekladom tohto materiálu. Ossian je založený na Oisíne, synovi Fina alebo Fionna Mac Cumhailla, anglicky k Finnovi McCoolovi, legendárnemu bardovi, ktorý je postavou v írskej mytológii. Súčasní kritici boli rozdelení podľa ich pohľadu na autentickosť diela, ale konsenzus od tej doby je, že Macpherson sám ohraničoval básne na základe starých ľudových príbehov, ktoré zhromaždil. Práca bola medzinárodne populárna, preložená do všetkých literárnych jazykov Európy a mala veľký vplyv na vývoj romantizmu a galského obrodzenia. Tieto básne si získali mimoriadnu popularitu v Európe a Severnej Amerike.

Tieto básne sú významné najmä pre to, že mali veľký vplyv na rozvoj romantizmu v hudbe a literatúre. Tieto básne inšpirovali mnoho hudobných

skladateľov v ich tvorbe a boli to najmä opery, piesne a inštrumentálne skladby. To podnietilo Mertz k skomponovaniu jedného z najvýznamnejších a najhranejších diel Mertz v súčasnosti, a to cyklus Bardenklange, op.13 (zvuky bardov. Tento cyklus vznikol v období, kedy Mertz nemohol koncertovať a učiť kvôli ťažkej a bolestivej chorobe, a práve v tomto období sa venoval iba komponovaniu skladieb. Tento cyklus skladieb môžeme rozčleniť do troch skupín:

1. Pôvodné kompozície – zošity č. 1 až č. 11
2. Úpravy 7 Polonez Michala Oginského – č. 12, č.13
3. Neskoršie nájdené skladby – č. 14, č. 15

Tento cyklus zahŕňa skladby, ktoré sú inšpirované klavírnou literatúrou Schumanna a Mendelssohna. K tejto klavírnej literatúre sa dostal vďaka svojej manželke, ktorá bola klaviristkou. Tento cyklus je v literatúre pre gitaru veľmi výnimočný a len ťažko by sme hľadali podobný cyklus skladieb u iných skladateľov a dá sa pokladať za vstup gitarovej tvorby do hudby romantizmu. Cyklus Bardenklange, op.13 sa skladá z týchto skladieb:

1. An Malvina, Romanze
2. Abendlied, Unruhe, Enfelreigen
3. An die Entfernte, Etude, Capriccio
4. Gondoliera, Liebeslied
5. Fingals – Hohle, Gebeth
6. Tarantelle
7. Variations mignonnes
8. Kindermarchen
9. Rondino
10. Romanze, Scherzo, Sehnsucht
11. Lied ohne Worte, Mazurka
12. Poloniasen favorites du Prince M. Oginski
13. Polonaisen favorites du Prince M. Oginski
14. Romanze
15. Walzer im Landlerstyl

Úpravy piesní, opier, a inej hudby

V období 19. storočia bol veľký záujem aj o hudbu amatérskej domácej tvorby. To že gitara bola ľahko dostupná, ľahko prenosná a nie je veľmi náročné

zvládnuť základné technické problémy a mnoho ďalších vecí, preto bola veľmi často používaná na bežné domáce muzicírovanie. Preto v tejto dobe bolo vydaných mnoho úprav opernej tvorby, ľudovej hudby a populárnej hudby, ktorá bola veľmi obľúbená medzi amatérskymi gitaristami. Preto Mertz taktiež vytvoril niekoľko úprav pre rôzne technické úrovne gitaristov. Jedným z takýchto zbierok je *Opfern-Revue*, op.8.

Opfern-Revue op.8

Kompozície, ktoré boli vytvorené na základe opier boli veľmi bežné u gitaristov v 19. storočí. Operná hudba bola v tomto období veľmi populárna, a preto množstvo gitaristov vytváralo úpravy známych árií, a tak sa mohla táto hudba prezentovať aj na iných miestach, napríklad v koncertných sálach a iných spoločenských akciách. Tieto úpravy tvorili významní autori v tomto období ako napríklad Carcassi, Coste, Legnani a mnoho ďalších.

Najrozsiahlejším dielom, ktoré bolo pre gitaru upravené v rámci opernej hudby, vydal práve Kaspar Joseph Mertz počas jeho pôsobenia vo Viedni a bola to práve zbierka *Opfern-Revue*. Vydal to preto, že táto hudba bola v tomto období veľmi žiadaná u amatérskej spoločnosti. Pre Tobiasa a taktiež Carla Haslingera, ktorí boli vydavateľmi vytvoril 33 zošitov s týmito úpravami árií. Medzi Mertzovými úpravami nájdeme prevažne úpravy talianskych, ale taktiež úpravy nemeckých a francúzskych opier. Cyklus *Opfern-revue* vznikol v rokoch 1843-1856 a obsahuje tieto skladby:

1. Donizetti, *Lucrezia Borgia* - 1843
2. Donizetti, *Lucia di Lammermoor* - 1843
3. Bellini, *Puritani* - 1843
4. Bellini, *La Sonnambula* - 1843
5. Donizetti, *Belisario* - 1843
6. Donizetti, *Anna Bolena* - 1843
7. Donizetti, *Marie, die Tochter des Regiments* - 1844
8. Donizetti, *L'Elisir d'amore* - 1844
9. Balfe, *Die vier Haimonskinder* - 1845
10. Bellini, *La Straniera* - 1846
11. Donizetti, *Marino Falliero* - 1846
12. Flotow, *Alessandro Stradella* - 1846
13. Adam. *Der Postillon von Lonjumeau* - 1846

14. Verdi, Ernani – 1846
15. Balfe, Die Zigeunerin – 1846
16. Donizetti, La Favorita – 1847
17. Bellini, Norma – 1847
18. Suppé, Das Madchen vom Lande – 1847
19. Auber, La Part du Diable – 1847
20. Auber, Haydée – 1849
21. Verdi, Rigoletto – 1852
22. Verdi, Nabucodonosor – 1852
23. Rossini, Der Barbier von Sevilla – 1853
24. Rossini, Moses – 1853
25. Boieldieu, La Dame Blanche – 1853
26. Auber, Marco Spada – 1853
27. Verdi, Il Trovatore – 1854
28. Pugni, Satanella – 1855
29. Verdi, La Traviata – 1855
30. Weber, Euryanthe – 1855
31. Verdi, Die sizilianische Vesper – 1855
32. Meyerbeer, Der Nordstern – 1855
33. Nicolai, Die lustigen Weiber von Windsor – 1856

Portefeuille fur Giotarre- Spieler

Je to celkom rozsiahly cyklus, ktorý vznikol niekoľko rokov pred Mertzovou smrťou. V tomto cykle je obsiahnutá operná tvorba, ale taktiež úpravy piesní a tento cyklus bol prispôsobený pre hru gitaristov na amatérskej úrovni. Tento cyklus obsahuje devätnásť zošitov a bol vydaný v Nemecku. Každý z týchto zošitov má samostatné opusové číslo:

1. Op. 16. Martha. (Musik von F. Flotow)
2. Op. 17. Die Zigeunerin (Musik von M. W. Balfe)
3. Op. 21. Der Prophet. (Musik von G. Meyerbeer)
4. Op. 22. No 1 - 2. - 1. Agathe 2. Lob der Thranen
5. Op. 24. No 1 - 2. - 1. Glockentone, Die Fahnenwacht
6. Op. 27. Linda di Chamounix. (Musik von G. Donizetti)“
7. Op. 28. Fantaisie über Motive aus der Oper: Don Juan. (Mozart)
8. Op. 29. Fantaisie über Motive aus der Oper Alessandro Stradella (Flotow)

9. Op. 30. Fantaisie Über Motive aus der Oper: Belisario. (Donizetti)
10. Op. 31. Fantaisie über Motive aus der Oper: des Teufels Antheil. (Auber)
11. Op. 34. Das Blümlein. (Musik von H. Proch)
12. Op. 35. Die Nachtwandlerin. (Musik von V. Bellini)
13. Op. 62. Nabucco. (Musik von G. Verdi)
14. Op. 63. Rigoletto. (Musik von G. Verdi)
15. Op. 85. Die lustigen Weiber von Windsor. (Musik von O. Nicolai)
16. Op. 86. Il Trovatore. (Musik von G. Verdi)
17. Op. 87. La Favorita. (Musik von G. Donizetti)
18. Op. 88. Russisches Zigeunerlied (Chant bohémien), Thüringer Volkslied (Kücken)
19. Op. 100. L'Étoile du Nord. (Opera de G. Meyerbeer)

Kukuk. Musikalische Rundschau

Jednoduché, krátke, zábavne a ľahkohrateľné skladby pre gitaru, z ktorých je jasne vidieť, že boli vytvorené pre širokú hudobnú verejnosť. Sú založené na opernej, ľudovej a populárnej hudbe. Táto zbierka bola publikovaná v Mníchove a tvorí ju 12 zošitov, v ktorých nájdeme až 136 skladieb.

Šesť Schubertových piesní pre gitaru

Úpravy šiestich Schubertových piesní sú veľmi obľúbené a Mertza k tvorbe inšpirovali úpravy Ferenc Liszta. Tieto úpravy vznikli v roku 1845 a boli premierené v roku 1845 v Haslingerovom salone. Patria medzi najobľúbenejšie Mertzove skladby. Túto zbierku tvoria tieto piesne:

1. *Lob der Thränen*
2. *Liebesbothschaft*
3. *Aufenthalt*
4. *Ständchen*
5. *Die Post*
6. *Das Fischermädchen*

3.2 Skladby pre desaťstrunú gitaru

Keďže Mertz hrával prevažne na desaťstrunú gitaru, tak je logické že jeho tvorba práve pre tento typ nástroja, je veľmi bohatá. Mertz tieto skladby nevydával, keďže tieto skladby neboli veľmi hrateľné pre gitaristov amatérov,

a viacstrunové gitary používali prevažne profesionálni gitaristi v tejto dobe. Preto sa väčšina týchto skladieb zachovala iba v rukopisoch a niektoré sa stratili. Niekoľko rukopisov predal Makarovovi, avšak bohužiaľ nezachovali sa všetky z nich. Taktiež sa nevie, či nejaké rukopisy nepredal aj niekomu inému. Mertz skladby pre tento typ nástroja veľmi nevydával aj z toho dôvodu, že tieto skladby boli ťažiskom na jeho koncertných vystúpeniach a tak ako tvrdí Makarov, Mertz ich nevydával, pretože chcel aby boli pre publikum „nové a neobohrané“.⁵⁵ Skladby, ktoré Mertz napísal pre desaťstrunovú gitaru sú väčšinou fantázie. Zo zachovaných a známych diel sú to napríklad :

- 3 Morceaux pour la Guitare, op.65:
- Fantaisie Hongroise
- Fantaisie Originale
- La Gondolier

Patria pravdepodobne medzi skladby, ktoré Mertz napísal medzi poslednými. Je pravdepodobné že práve tieto tri fantázie boli medzi štyrmi skladbami, ktoré Mertz poslal Makarovovi do gitarovej súťaže. Boli vydané Haslingerom, v roku 1857 vo Viedni. Niekde sú dokonca považované za skladby, ktoré zvíťazili v Makarovovej súťaži. Avšak ako sa môžeme dočítať v knihe, ktorú napísal Makarov, prvú cenu získala skladba Concertino.

• **Concertino**

Podľa informácií od Mertzovej manželky Josephine Mertz, je práve táto skladba poslednou skladbou, ktorú Mertz skomponoval. Práve táto skladba získala prvú cenu na Makarovovej súťaži v Bruseli. Concertino je skladba pre desaťstrunovú gitaru. V súčasnosti nie je až taká známa u gitaristov, ako niektoré iné Mertzove diela. Niektorí gitaristi ju označujú ako odlišnú od skladieb, ktoré písal Mertz predtým a nie je medzi gitaristami až tak obľúbená. Je to veľmi virtuózna skladba a Mertz v nej použil rôzne gitarové techniky.

• **Elegie**

Je to veľmi populárna Mertzová skladba, ktorú hrajú gitaristi na celom svete. Táto skladba bola publikovaná až v roku 1910. Je vydaná v dvoch verziách.

⁵⁵ MAKAROV, Nikolaj Petrovič. „: Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810 – 1890).“ prekl. HUDEK, Eduard. 2005. s.

- **Pianto' Dell Amante**

Jedna z kompozícií, ktoré sa zachovali z Rusku. Je možné že bola práve v zbierke Makarova. Táto skladba bola vydaná v roku 1886 v Rusku.

- **Souvenir de Schulhoff**

Nie je zachovaný rukopis tejto skladby. Skladba bola vydaná v Rusku v roku 1886.

- **La Rimembranza**

Rukopis je zachovaný a nachádza sa v známej internetovej knižnici Boije.

Fantasie. Nebol zachovaný rukopis tejto skladby. Dielo bolo publikované v roku 1886 v Moskve.

- **Le romantique**

Vydaná v Moskve v roku 1886, zachovaný je jej odpis.

- **Harmonie du Soir**

Rukopis bol zachovaný. Taktiež sa nachádza v knižnici Boije. Táto skladba bola vydaná až v roku 1985.

- **Pensée fugitive**

Taktiež zachovaný rukopis, ktorý sa nachádza v zbierke Boije

Ďalšie zachované diela, ktoré Mertz skomponoval pre desaťstrunovú gitaru na rozne témy:

- Fantasie über Norma
- Fantasie über „I Montecchi ed I Capuleti“
- Air aus „I Puritani“
- Air aus „La Sonnambula“
- Fantasie über ein Motiv aus „Il Pirata“
- Fantasie über ein Motiv aus „Rigoletto“
- Fantasie über ein Motiv aus „Il Trovatore“
- Grand Caprice über ein Motiv aus „Lucia di Lammermoor“
- Fantasie über „Webers letzten Gedanken“

Mertzove diela pre desaťstrunovú gitaru patria medzi najvýznamnejšie v jeho tvorbe. Tieto skladby mu boli najbližšie, keďže ich nepublikoval a práve s týmito skladbami sa prezentoval na jeho koncertných vystúpeniach. Aj keď sú tieto skladby napísané pre desaťstrunovú gitaru, po úpravách sa často interpretujú na klasickú šesťstrunovú gitaru a mnohé z nich sú veľmi obľúbené u mnohých gitaristov. Aj keď rozsah desaťstrunovej a šesťstrunovej gitary je odlišný, rozdiel v interpretácií je väčšinou len v niektorých basových tónoch.

3.3 Komorná hudba

Skladby pre gitaru a klavír

Niekoľko skladieb vytvoril Mertz práve aj toto netradičné zoskúpenie, keďže jeho manželka bola koncertná klaviristka a pravidelne spolu hrali. Tieto diela sú veľmi hodnotné keďže nie je veľmi veľa diel práve pre toto zoskúpenie.

3 skladby – *Duetten für Gitarre und Pianoforte* boli vydané v Mníchove v rokoch 1852-1856. Ako autori sú uvádzaní Kaspar Mertz ale taktiež jeho manželka, ktorá pravdepodobne skomponovala klavírny part pre tieto skladby.

- Mazurka, op.40 – Je možné, že táto skladba vznikla pridaním klavírneho partu ku skladbe Mazurka, ktorú Mertz skomponoval pre sólo gitaru. Taktiež je dostupná verzia pre gitarové duo.
- Barcarole, op.41 – vydaná v roku 1852. Je taktiež dostupná verzia aj pre gitarové duo.
- Divertissement über „Rigoletto“
- op. 60 na Verdiho tému z opery

Z ďalších skladieb pre toto zoskúpenie sú známe:

- Wassefahrt am Traunsee – vydané v roku 1864 v Mníchove a taktiež je dostupná verzia pre dve gitary.
- Einsiedlers Waldglöcklein – vydané v roku 1864, taktiež v Mníchove. Taktiež dostupná úprava pre gitarové duo, ktorú však neupravil Mertz.

Skladby pre gitarové duo

Nie je známe, prečo Mertz písal aj pre toto zoskupenie, keďže tento druh skladieb nebol nikdy koncertne uvedený a tieto skladby neboli ani vydávané. Mertz sa tejto tvorbe venoval pomerne intenzívne. Charakter týchto skladieb je veľmi výnimočný a žiada si pozornosť. Z Mertzovej tvorby pre dve gitary poznáme:

- dielo Nänien Trauerlieder – skladá sa z troch skladieb: Am Grabe der Geliebten, Ich denke Dein, Trauermarsch – zachoval sa ich rukopis a nachádza sa v zbierke Boije;
- Unruhe – je zachovaný aj rukopis, ktorý sa nachádza v zbierke Boije;
- Mazurka – je zachovaný rukopis v zbierke Boije, je známa aj verzia pre jednu gitaru a taktiež pre gitaru a klavír;
- Walzer – Nie je zachovaný celý rukopis tejto skladby;
- Mazurka von Chopin – je zachovaný rukopis skladby a je to úprava skladby;
- Chopina Der Ball – dielo má štyri časti a zachoval sa odpis tejto skladby;
- Barcarole – zachoval sa odpis skladby a je taktiež známa úprava pre gitaru a klavír;
- Impromptu – zachovaný je odpis skladby;
- Wasserfahrt am Traunsee – zachovaný je odpis skladby, je známa aj verzia pre gitaru a klavír;
- Ständchen – k je zachovaný odpis tejto skladby, ako kopia originálneho rukopisu;
- Potpourii aus „Die Hugenotten“ (Meyerbeer) – zachovaný je odpis tejto skladby a skladba zatiaľ nebola verejne publikovaná
- Fantasie Deutsche Weise – zachovaný je rukopis aj odpis skladby a táto skladba transkripciou klavírnej skladby;
- Erinnerung an Ungarn – skladba zatiaľ nebola publikovaná a zachoval sa odpis tejto skladby. Je to skladba vytvorená na ľudových témach;
- Fantasie über Elisir d´Amore (Donizetti) – jediná kompozícia vytvorená pre tercgitaru a desaťstrunovú gitaru. Bola vydaná v roku 1920.
- Alessandro Stradella (Flotow), op.51 – je to jediná skladba pre dve gitary, ktorá bola publikovaná počas Mertzovho života a bolo to v roku 1852 v Mníchove.

Ostatné skladby

Tvorba pre iné nástroje nebola ťažiskom jeho tvorby a táto tvorba nie je tak bohatá.

- Trio pre husle, violu a gitaru – Divertissement über „Der Prophet“, op.32 (Meyerbeer) – skladba bola vydaná v roku 1851 v Mníchove;
- Cyklus 14 zošitov úprav piesní pre hlas a gitaru op. 13 ktorý má názov *Beliebte Gesänge mit Begleitung der Gitarre* – obsahuje úpravy piesní Schuberta, von Suppého a Hölzela, bol vydaný v roku 1853. Niektoré z nich sú dostupné v zbierke Boije;
- Verlust. Der Zitherschläger, op.52 pre hlas so sprievodom gitary alebo klavíra, vydané v roku 1853 v Mníchove;
- Romanze ohne Worte pre mandolínu a gitaru – vydané v roku 1923 v Turíne.

3.4 Škola pre gitaru

Táto škola pre gitaru je jediné Mertzove dielo, ktoré slúži na pedagogické účely. Škola pre gitaru bola vydaná vo Viedni Tobiasom Haslingerom⁵⁶, v roku 1848. V tomto období vznikali i mnohé ine gitarové školy od iných autorov, avšak väčšinou sa týkali nových možností týkajúcich sa techniky hrania. Techniku neopisuje veľmi detailne. Technická úroveň gitaristov vo Viedni bola v tomto období na veľmi vysokej úrovni. Vo Viedni bolo súčasne veľmi dobre rozvinuté súkromne vyučovanie, kde si gitaristi mohli dopĺňať vedomosti o nových trendoch, ktoré sa využívali v rámci gitarovej hry.

Táto kniha sa delí na dve časti, na teoretickú a praktickú časť. Teoretická časť (*Theoretischer Theil*) vysvetľuje notový systém, ktorý detailným návodom prináša informácie o umiestnení jednotlivých tónov na gitarovom hmatníku. Ďalšie informácie sú o systéme rytmických hodnôt, metra, intervalov, tónin a stupníc. Teoretický diel má 9 strán a v závere je krátky slovník talianskych názvosloví a vysvetlenie niektorých notových značiek. Praktický diel (*Practischer Theil*) sa skladá z viacerých častí. Prvá časť sú Základné pravidlá prstokladov ľavej ruky (*Grundregeln für die Fingerordnung der linken Hand*), ktorá rieši techniku a rozličné problematiky ľavej a pravej ruky. Ako prvé vysvetľuje štyri rozdielne spôsoby hry pravej ruky a nájdeme tam ešte osem jednoduchých

⁵⁶ Tobias Haslinger bol rakúsky hudobný vydavateľ a skladateľ

cvičení výmen úderu na dvoch strunách. Ďalším skvelým dielom sú Každodenné cvičenia, kde opisuje spôsoby, ako by sa malo každodenne pracovať na technike.

Z týchto cvičení môžeme vidieť akým spôsobom Mertz hral a cvičil na gitaru. Napríklad pri technike tremola odporúča používať iba prsty i a m a palcom basové struny. V dnešnej dobe sa však väčšinou používajú iné spôsoby. V ďalšej časti sa nachádzajú napríklad cvičenia na techniku arpeggia, ktoré môžu byť veľmi užitočné. Nachádza sa tam pätnásť najčastejšie používaných spôsobov hry pravej ruky. Posledné sú cvičenia v durových a molových stupniciach. Šestnásť stupníc Mertz používa stupnice v rozsahu dvoch oktáv, s netradičnými kadenciami, ktoré sa dnes nepoužívajú. Doplnením tejto časti je názorné vysvetlenie ozdôb a spôsobu ich hry a príklady, ale tiež príklady hry glissanda a legáta na gitare. V závere je pätnásť, dá sa povedať etúd, ktoré nie sú až tak náročné a sú vhodné pre začiatočníkov.

Mertz v tejto škole pre gitaru nepriniesol nič nové, avšak táto škola sa dá považovať za veľmi dôležitú, čo sa týka publikácií gitarovej techniky v 19. storočí. Užitočné sú každodenné cvičenia techniky a taktiež hry. Z tejto školy môžeme pozorovať hudobné, technické myslenia Mertza, ale tiež môže byť užitočná pri interpretácii Mertzových skladieb.

3.5 Gitarový festival Kaspara Josepha Mertza v Bratislave

Na Slovensku sa pravidelne každý rok organizuje festival Kaspara Josepha Mertza v Bratislave, na ktorom vystupujú významní, svetoví, gitaroví interpreti. Jeho organizátorom, zakladateľom a riaditeľom je významný slovenský gitarista prof. Jozef Zsapka. Festival vznikol v roku 1976 a festival bol pomenovaný po Mertzovi v roku 1993. Od roku 1997 sa taktiež počas Mertzovho festivalu koná Medzinárodná gitarová súťaž J.K. Mertza, ktorá sa však nekoná každoročne ale približne každé 2-3 roky. V podmienkach súťaže je taktiež povinné odohrať nejakú Mertzovú skladbu. Víťazmi súťaže od roku 1997 sú:

- **2016 Nikolas Göhl** – Nemecko
- **2012 Ekachai Jearakul** – Thajsko
- **Karol Samuelčík** – Slovenská republika
- **2010 Harold GRETTON** – Austrália

- **2008 Petra POLÁČKOVA** – Česká republika
- **2006 Matej FREML** – Česká republika
- **2003 András CSÁKI** – Maďarsko
- **2000 Otto TOLONEN** – Fínsko
- **1997 Martin KRAJČO** – Slovenská republika

3.6 Interpretácia Mertzových skladieb

Mertz mal na interpretáciu jeho skladieb veľké nároky, preto ako je opísane v Spomienkach Makarova, väčšinu jeho náročných skladieb pre gitaru nevydával, pretože nechcel aby bola jeho hudba interpretačne znehodnotená. V spomienkach Makarova sa spomínajú Mertzové slová, kde opisuje, že nechce aby jeho skladby boli „komolené a mrzačené mizernými gitaristami, ktorí vedia iba brnkať na gitarové struny.“

Technické gitarové myslenie, a spôsob akým interpretovať hudbu J.K. Mertza môžeme pozorovať hlavne v jeho škole pre gitaru, ktorá je jeho jedinou príručkou, ktorá slúži na pedagogické účely. V tejto škole pre gitaru opisuje napríklad spôsoby hry pravou rukou. V Mertzových rukopisoch sa nenachádzajú prstoklady pravej ruky, keďže od interpretov očakával určitú technickú zručnosť. Mertz pravou rukou využíva napríklad hru palca cez viaceré struny, ktoré sú používané najmä v jeho fantáziách. Napríklad pri technike tremola odporúčal používať iba prsty i a m a palcom basové struny alebo je opísané ako hrať techniku arpeggia. Čo sa týka hry ľavej ruky, často sú v jeho rukopisoch detailne označované polohy ľavej ruky v ktorých je najideálnejšie hrať, alebo dokonca struny E, H, G, D, A, E. Taktiež detailne rozlišoval, kedy je ideálne hrať legato a kedy nie. Miesta v skladbách, v ktorých by sa nemalo používať legato, označoval bodkou alebo nejakou inou značkou.

V Mertzových skladbách sú taktiež časté dynamické označenia alebo taktiež označenie tempa a agogiky. Podrobne sú označené aj miesta, kde je potrebné použiť akcenty a v intenzite sú označené aj najmenšie detaily. Pre kvalitnú interpretáciu je potrebné sledovať aj to, ako sa hudba v tomto období interpretovala, aké boli možnosti nástroja, zvuková farba dobových nástrojov, a

taktiež štúdium hudby jeho súčasníkov, ktorí ho mohli inšpirovať pri tvorbe alebo štúdiom skladieb, na ktorých témy Mertz skomponoval úpravy skladieb.

ZÁVER

V tejto práci môžeme vidieť akou veľkou osobnosťou bol Mertz v ranoromantickom období. Bratislavský rodák zanechal za sebou mnoho krásnych diel, ktoré dnes hrávajú gitaristi po celom svete. Je to osobnosť, na ktorú sa takmer v priebehu rokov zabudlo a až v dnešnej dobe získava zaslúženú úctu a pozornosť.

Prostredníctvom jeho diel je možné charakterizovať hudbu v Bratislave až do roku 1842. Mertzova tvorba je vo svete stále populárnejšia, ale i tak je veľmi náročné zmapovať jeho život v Bratislave. Známa je jeho činnosť spojená s Cirkevno-hudobným spolkom, prostredníctvom ktorého získal mnoho kontaktov s rôznymi hudobníkmi. Bol jedným z prvých významných gitaristov, ktorí sa narodili v Bratislave. Jeho tvorba je inšpirovaná nielen gitarovou hudbou, a preto je charakter jeho tvorby jedinečný. Veľký význam jeho tvorby pre gitaru ma inšproval k napísaniu práce práve na túto tému. Táto práca je založená na literatúre, ktorá je momentálne dostupná. Mnoho vecí o Mertzovom živote nie je známych. Dúfam, že sa podrobnejším výskumom objavia časom aj ďalšie informácie o tomto výnimočnom skladateľovi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Astrid Stempnik. *Caspar Joseph Mertz: Leben und Werk des letzten Gitarristen imösterreichischen Biedermeier: Eine Studie über den Niedergang der Gitarre in Wienum*. Frankfurt am Main: New York, Paris, 1990.

Martin Krajčo. *Hudba pre gitaru v Bratislave v prvej polovici 19. storočia, s dôrazom na osobnosť J. K. Mertza*. Dizertačná práca. Bratislava: Vysoká škola muzických umení v Bratislave, Hudobná a tanečná fakulta, Katedra strunových a dychových nástrojov, 2007.

Nikolaj Petrovič Makarov. *Pamäti Nikolaja Petroviča Makarova gitarového virtuóza a nadšenca (1810-1890)*. (prekl. HUDEK, Eduard). 2005.

Wilfrid Appleby. *Vývoj klasické kytary*. (prekl. Jíři Kostecký). 1971.

Články a texty z internetu:

„Hudobný život Josepha Kaspara Mertza“ [online]. *hc.sk*. Dostupné z:

<http://hc.sk/hudobny-zivot/clanok/historia/790-joseph-kaspar-mertz/>

„Joseph Kaspar Mertz, zabudnutý gitarový virtuóz z Prešporka“ [online]. *bratislavskerozky.cz*. 30. 10. 2016. Dostupné z:

<http://www.bratislavskerozky.sk/sk/Cerstve-rozky/Hudobna-Bratislava/joseph-kaspar-mertz-1806-1856-zabudnuty-gitarovy-virtuoz-z-presporka.html>

„Makarov, guitar“ [online]. *lute.ru*. Dostupné z:

http://www.lute.ru/guitar/Makarov_eng.htm

Zdroje pre notový materiál a prehľad tvorby:

Zbierka Boije – Statens musikbibliotek – švédsko hudobná knižnica. Dostupné z:

<http://www.muslib.se/ebibliotek/boije/indexeng.htm>

Zbierka Rischel&Birket-Smith – Det Kongelige Bibliotek : Nationalbibliotek og

Křbenhavn's Universitetsbibliotek. Dostupné z:

<https://rex.kb.dk>